תלמוד בבלי · אחרונים · ר' יוסף ענגיל · גליוני השס · מועד

גליוני השס על תענית

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליוני השס על תענית

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליוני-השס-על-תענית/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 4
דף ג. 4
דף ג: 4
דף ד. 5
דף ד: 5
דף ה. 5
דף ה: 6
דף ו. 6
דף ז. 6
דף ז: 6
דף ח. 7
דף ט. 7
דף י. 8
דף יא. 8
דף יא: 9
דף יב. 9
דף יב: 9
דף יג. 10
דף יד. 10
דף יד: 10
דף טו. 10
דף טו: 11
דף טז. 11
דף טז: 11
דף יז. 12
דף יז: 12
דף יח. 13
דף יח: 13
דף יט. 13
דף כ. 13
דף כ: 13
דף כא. 14
דף כב: 14
דף כג. 14
דף כג: 14
דף כד. 15
דף כד: 15
דף כה. 16
דף כה: 16
דף כו. 16
דף כו: 17
דף כז. 17
דף כז: 18
דף כח: 19
דף כט. 19
דף כט: 19
דף ל: 19
דף לא. 20

דף ב.

הואיל ואין הגשמים אלא סי' קללה בחג, נ"ב גי' הרי"ף הואיל ואין הגשמים סי' ברכה בחג:

שם תוד"ה מאימתי כ' שמיני דלא יתבון בסוכה כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים רל"א:

דף ב:

דאמר מר כו', נ"ב ע' רש"י וע' ספרא אמור הובא בילקוט שם רמז תרמ"ט שאם קדמו נסכים לזבח פסולין וע' תוספתא סוכה פרק ג' דמי החג חייבין עליהן משום פיגול וע"כ דחשיבי באין עם הזבח ואתי אליבא דר"מ דזבחים מ"ג א' ומ"ד א' עש"ה וא"כ ממילא אין להביאן קודם לזבח וצע"ק וע' ירושלמי סוכה פ"ד ה"ו הקדימי לזבח מה הן ניסכן בלילה מה הן כו':

שם לרצות על המים, נ"ב בס' הפרדס לרש"י סי' קפ"ט כ' כדאמרי' ד' מינין אלו מרצים על המים כברכת כהנים של ישראל עכ"ל וע"ש שכ' משום זה דצריך להיות ששים עלים בלולב כנגד ס' אותיות דברכת כהנים וע"ש סי' קע"א דכ' גם בתקיעות דר"ה דהם כנגד ברכת כהנים ע"ש:

שם מכאן רמז לניסוך המים כו', נ"ב ע' רמז לניסוך המים בערכין י"א א' בקרא דירונו בנאון ד' צהלו מים לפי' המהרש"א בח"א שם ע"ש:

דף ג.

זימנין דקרו לי' בשמי' וזימנין דקרו לי' בשמי' דאבא והא מקמי דליסמכוה והא לבתר דליסמכוה, נ"ב מעין זה סנהדרין מ"א ב' כי הוה למד בן זכאי הוה קרי לי' כו' כי הוה לימד הוה קרי לי' ר' יוחנן בן זכאי:

דף ג:

דאתא רזיא, נ"ב כל' זה לקמן י"ט ב', וע"ע סנהדרין מ"ה ב' דתיתי מרזיא וכן במכות כ"ג א' דתיתי מרזיא ע"ש בגליון גי' זאת והיא העיקרית כמש"ש בגליון:

דף ד.

צורבא מרבנן, נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' ק"ב דכ' וחילוק יש בין צורבא מרבנן ובין סתם רבנן ותלמיד חכם דצורבא מרבנן פי' החשוב שבהם ולשון צורבא פירושו שנגמר כל צורתו ונתמלא תורה כדאמרי' פ"ק דביצה הני ביעי דצריבו פי' שנגמרו ומעלו טפי משאר ביעי כו' ובגליון שם כ' אח"כ מצאתי איפכא רפ"ק דתענית דפירש"י צורבא מרבנן בחור חריף אבל ת"ח זקן קרי לי' ההוא מרבנן עכ"ל:

דף ד:

גברא אגברא קרמית, נ"ב ע' מסורת הש"ס וכזה עוד ביבמות י"ח א' דר' גמליאל אדר' מאיר קרמית:

שם תוד"ה הא לו וד"ה והא להו, נ"ב ע' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' מ"ה:

דף ה.

רבא אמר כיון שהתחיל שוב אינו פוסק, נ"ב קצת דמיון במועד קטן כ"א א' רבא אמר כיון שהניח שוב אינו חולץ וגוף הך דכאן הוא מעין דוגמא לדברי שו"ת הרא"ש כלל י"ב אות א' למש"ש אבל לילה שבנתיים אסור כיון שהתחיל נדרו תו לא פקע כו' עש"ה:

שם עד מתי שואלין את הגשמים ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח רמ"א עד שיצא ניסן כו', נ"ב כזה מחלקותם בנדרים ס"ב ב' לעניין נודר עד שיפסקו גשמים ע"ש:

שם עשרין וארבע שביקא להו, נ"ב אולי הפי' עפ"י ירושלמי סנהדרין פ' חלק הלכה ה' לא גלו ישראל עד שנעשו עשרים וארבע כתות של מינים כו' ע"ש ומדקרי להו כ"ד כתות על כרחך דהי' בכל אחת מהן מינות בעניין אחר דאי הי' מינות אחד א"כ אינו כ"ד כתות רק כת אחת וכמובן ועל כרחך דכל אחת מהם עזבו איזה עניין ודבר בפ"ע מענייני התורה ופקרו בו והיו בו למינים נמצא דבין כולם עזבו ופקרו בכ"ד דברים ועניינים מדברי התורה וזהו דאמר כאן עשרין וארבע שביקא להו היינו דעזבו ופרקו עול בכ"ד דברים מדברי התורה והיו בהם למינים ודו"ק כי קרוב וניתן להאמר וע"ש בירושלמי דלא הביא ראי' מקרא על המספר כ"ד ומתוך כך פי' הפני משה שם דמספר עשרין וארבע הוא לישן בעלמא והכוונה רק על הריבוי דהיו הרבה והרבה כתות של מינים עש"ה בפני משה וא"כ אם כנים דבריו יתכן גם כאן הכוונה כן דהוא ל' בעלמא וכאילו אמר תרתין הוא דהוו הרק ב' רעות עשו הלא הרבה והרבה דברים מן התורה עזבו ועברו וגם פי' זה קרוב:

דף ה:

שקולה כשתים, נ"ב עמ"ש בזה בס' ראשית בכורים די"ט ע"א:
שם רש"י ד"ה ימיו של שמואל כו' כ' עולמו של לוי נ' שנה שנאמר כו', נ"ב ע' ס' באר יעקב או"ח סי' קכ"ח:
שם תוד"ה ביודעה כ' פי' ביודעה שבא עלי', נ"ב כזה ל' המשנה יבמות ריש הערל ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא והוא מל' מקרא והאדם ידע וגו':

דף ו.

שני למאי כו', נ"ב צ"ע אמאי לא אמר נמי דנ"מ להך דטהרות פ"ו מ"ז הבקעה בימות החמה רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ובימות הגשמים רה"י לכך ולכך וברי"ש בשם התוספתא ואלו הן ימות הגשמים משתרד רביעה שני' והובאה המשנה והתוספתא הנ"ל גם בב"ב קנ"ג ב' ובתוס' שם:

דף ז.

רש"י ד"ה לשמה כ' משום כאשר ציוני ד' אלק"י, נ"ב ל' הגמ' ע"ז י"ז ב':

דף ז:

מה שלשה משקין הללו אין נפסלין אלא בהיסח הדעת, נ"ב נלענ"ד הכוונה דנפסלין אם מניחין אותן מגולין ומסיחין דעת משמירתן ע' חולין יו"ד א' ג' משקין אסורין משום גילוי מים ויין וחלב כו':
שם רש"י ד"ה מותר לשנאותו כ' אע"ג דכתי' ואהבת לרעך כמוך. נ"ב צע"ג דעדיפא ה"ל למיתי לאו דלא תשנא את אחיך בלבבך כדאמר בפסחים קי"ג ב' שונא ישראל ומי שרי למיסניי' והכתי' לא תשנא וגו' ואולי רש"י רבותא נקט דלא מיבעי' דלא מיקרי אחיך כיון שהוא רשע ודק אפי' ריעך דכולל יותר דאחיך הוא רק ישראל משא"כ ריעך גם גר תושב מיקרי ריעך כמבואר בראי"מ עה"ת משפטים עה"כ וכי יכה איש והובא בפמ"ג בפתיחה כוללת בחלק ב' ביאור מיני אישיים ע"ש ואפ"ה אין בזה מצות ואהבת לרעך דבפי' הותרה שנאתו בקרא דעוז פניו ישונא ואולם גוף דברי הרא"מ הנ"ל צ"ע מכמה דוכתי ואכ"מ וע"ע בח"א למהרש"א נדה ט"ז ב' ד"ה ואמר והמושיב שבת כו' מש"ש וקאמר דהקב"ה שונאן שהם כולם מילי דפריצותא אבל לגבי עצמו אר"ש ואני איני אוהבן דאפשר שאין אלו מילי דפריצותא כדאי לעבור על לאו דלא תשנא אחיך וגו' וק"ל

עכ"ל עש"ה ומבואר בדבריו להיפוך ממ"ש לעיל דאדרבה יש חטא קל שיוצא בו מכלל מצות ואהבת וגו' ועכ"ז עדיין אסור לשנאותו מלאו דלא תשנא וגו' וכן משמע מגוף ל' הגמ' בנדה שם שלשה שנאתי וארבעה לא אהבתי ודו"ק וא"כ יותר לרבותא ה"ל לרש"י כאן למינקט לאו דלא תשנא וגו' וכמובן:

דף ח.

א"ר אמי כו' איני והא אוקים כו', נ"ב בבה"ג פרק ה' מה' ברכות אי' בזה"ל א"ר אמי אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים נפשו בכפו שנא' נשא לבבנו אל כפים וגו' בתר דנפק אוקים רב אמורא עלי' ודרש ויפתוהו בפיהם כו' ואעפ"כ והוא רחום יכפר עון עכ"ל וזה שינוי גדול מנוסחא שלפנינו דתחת "איני והא אוקים שמואל" נאמר בו בתר דנפק אוקים רב" ותיבות "לא קשיא כאן ביחיד וכאן בציבור לא נאמרו בו כלל:

דף ט.

עשר בשביל שתתעשר, נ"ב ע' גליון הרי"פ ציין שבת קי"ט א' והוזכר עוד ברש"י שבועות ט"ז א' ד"ה ה"ג לה בתוספתא ע"ש דשם איירי במעשר שני עש"ה וע' שאילת יעב"ץ סי' ג' ד"ה ומכלל דברינו אלה דכ' דמעשר כספים אין לה סגולה זאת בפרטיות ע"ש ומתוס' דכאן ד"ה עשר משמע להיפוך וע"ש עוד דכ' דבמעשר כספים אסור לנסות עש"ה וע"ע בסוגי' דכאן בשאילת יעב"ץ ח"ב סי' קי"ט ובשו"ת חות יאיר סי' רכ"ד ע"ש אריכות בעניין מעשר כספים וע"ע שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתפ"ב דפשיטא לי' דהיתיר נסיון דכאן הוי ג"כ בצדקה וכ' דטעמא דהתיר רחמנא הוא משום תקנת עניים ודן מזה דאף דנדר הוא איסור בעלמא מ"מ לנדור לתת צדקה שרי דאם הנסיון שהוא אסור מה"ת דכתי' לא תנסון כו' התירו הכתוב מפני תקנת העניים הנדר שאינו אסור אלא דילמא אתי לידי תקלה אינו דין שיהא מותר מפני תקנת עניים עכ"ל ודע דמעשר כספים נקרא סתם מעשר בל' חכמים ע' ס' חידושי גור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל שבת נ"ד ב' דפי' הא דאמר שם דתריסר אלפי עגלי הוי מעשר ראב"ע בכל שתא כו' הכוונה שנתן מעשר לעניים ע"ש וע"ע בעניין מעשר כספים בט"ז יו"ד (סי' של"א ס"ק ל"ב וע"ש בס' באר יעקב עש"ה וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' ע"ד מוכח דעצם מצות מעשר כספים הוא לתתו לדבר מצוה יהי' איזה שתהי' ואך המנהג לתתו לעניים וע"ש שכ' דאין לשנותו למצוה אחרת דנראה כגוזל עניים דאעפ"י שאינו מה"ת אלא מנהג הא קיי"ל דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן כו' עש"ה ועוד שם סי' ע"ה וע' שו"ת מהרי"ל סי' נ"ד

עש"ה וע"ע שם סי' נ"ו דאם נותן מעות מעשר כספים במתנות לאביונים בפורים לא יצא י"ח אפי' למ"ד דטוה"נ ממון דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ע"ש וע"ע אריכות בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' פ"ה פ"ו:

שם מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באוריתא, נ"ב. ע' יומא ל"ח ב' א"ל כו' מנא הא מילתא דאמור רבנן זכר צדיק לברכה א"ל דהא כתי' זכר צדיק לברכה מדאוריתא מנא לן כו' והקושי' מדאוריתא מנ"ל הוא ג"כ מפאת דליכא מידי דכתיבא בכתובי ולא רמיזא באוריתא:

שם פרנסה בשביל רבים כו' מיתיבי כו' נ"ב ק"ק מדוע לא פריך מבת קול דלקמן כ"ד ב' כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני ויש ליישב בכמה גווני וע' בח"א למהרש"א:

דף י.

יום ששים כלאחר ששים, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קכ"ג:

שם מאן יחידים כו' רבנן, נ"ב כזה יומא כ"ג א' והיחידים מוציאין שתים כו' והפי' רבנן ע"ש בגליון בשם הערוך ובהגהות הב"ח:

שם תוד"ה קרי כ' מתקשרים, נ"ב (צ"ל מתכשרים, ס' חומרי מתניתא:

דף יא.

אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון, נ"ב ע' שו"ת שפטים ישרים סי' פ' גדר שני רעבון ומש"ש דאם יצרו גובר עליו הרבה מאוד וחושש מעון חמור יותר מותר לשמש פ"א בחודש ע"ש ראייתו ויש עוד סמך מגמ' יבמות מ"ד א' כי היכי דנמטיי' עונה בחודש וע"ע שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ל' עש"ה:

שם וקורות ביתו ורהיטי גגו. ל' השאלתות פ' האזינו:

שם כל היושב בתענית נקרא חוטא, נ"ב ע' אריכות בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתס"א וע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' קפ"ז כ' גם בנודר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין דאיסורא דאוריתא עביד ועומד בכל יום באיסור תורה במה שמצער נפשו וצריך לשאול על נדרו מיד עש"ה וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' שי"ט דכ' שם ג"כ דהיתיר איסור בשר ויין שאסר האוסר על עצמו חשוב דבר מצוה להתיר גם בעל דעת רבים ואך דשם הי' הנידון בעוסק בתורה וחשבו מצוה מפאת שאין המסגף עצמו יכול לעמוד על התורה ועל הסברא וכדאמרי' כאן בר בי רב דיתיב בתעניתא כו' ע"ש ועכ"ז סיים שם דהכל לפי טבעו של בני אדם יש אוכל פת במלח ומתעדן כדניאל וחבריו שאמרו ויתנו לנו מן הזרעונים ונהי'

טובים ויש מתמוגגים כשאינן יושבין על סיר הבשר וכל אחד עושה לפי כח שימצא בטבעו עכ"ל:
שם ולשמואל הא איקרי קדוש ההוא אגידול פרע קאי, נ"ב בס' ראשית חכמה שער התשובה פ"ד הביא גמ' זאת בזה"ל ולשמואל הא איקרי קדוש ההוא דמדכי נפשי':

דף יא:

מפני שממעט במלאכת שמים, נ"ב מל' המשנה דמאי פ"ז מ"ג מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעה"ב ע"ש בר"ש בשם הירושלמי:
שם יחיד שקיבל עליו תענית כו'. נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' ח' שאלה מי שאמר קונם עלי כל מאכל למחר או שבועה שלא אוכל למחר אי הוי קבלת תענית בכך תשובה קבלה היא ומתפלל ענינו עכ"ל ובקונם לדידי יש להסתפק קצת דכיון דקמיתסר חפצא הרי אין כאן מאכלים והוי כשורף המאכלים לשלא יהי' לו מה לאכול ואין זה מצות תענית ודו"ק ואולם בשבועה וודאי דהוי קבלה דכשקיבל תחלה בלי שבועה הא יכול לישבע אח"כ לזרז עצמו כי היכי דנשבעין על כל המצוות לזרוזי נפשי' וא"כ פשוט דה"נ מצי לזרוזי נפשי' בשבועה עם הקבלה יחד וע' אריכות בסוגי' דכאן בשו"ת מהר"י ברונא סי' פ"ח, פ"ט, צ"א, צ"ב:
שם תוד"ה כאילו כ' הקב"ה כו', נ"ב ע' שו"ת רדב ח"ו סי' ב' אלפים רי"ב:

דף יב.

כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמי' תענית, נ"ב קצת יל"ע מירושלמי סנהדרין פ' חלק ה"ב ויהי כשמוע אחאב וגו' ויצום וגו' כמה נתענה ג' שעות נתענה אם הי' למוד לוכל בשלש אכל בשש כו' ומשמע דגם תענית שעות חשוב תענית דהא קרי לי' קרא ויצום:

דף יב:

לוה אדם תעניתו ופורע, נ"ב ע' שו"ת חוט השני סי' כ"ה:
שם ונועלין את המרחצאות, נ"ב זה דוגמא למ"ש בהג"ה או"ח סי' תקנ"ט סעי' ט' דמצניעין הסכין של שחיטה:

דף יג.

רש"י ד"ה אלא לאו בצונן כ' משום דטבילה בזמנה מצוה שממהר לטהר עצמו, נ"ב לפי"ז גם אחר הזמן מצוה להקדים הטבילה כפי האפשר כדי שתוקדם טהרתו וע' תוס' מגילה כ' א' ד"ה ולא וע' מהרי"ק שורש ל"ה וע' שו"ת ח"ס חיו"ד סי' ק"ע:

דף יד.

נקוט אמצעייתא בידך,. נ"ב ע' תוי"ט דמאי פ"ז מ"ג ד"ה ומעשר שני באחרונה:

דף יד:

לגרמי' הוא דעבד, נ"ב ע' פירש"י ועמ"ש בגליון ביצה ל"ה א':

דף טו.

אפר מקלה, נ"ב ע' רש"י וע' רשב"ם ב"ב ס' ב' ד"ה אפר מקלה:
שם רש"י ד"ה ה"ג לא הכל לאורה כ' דישרים עדיפי מצדיקים, נ"ב צ"ע מנוסח פסוקי דזמרה דשבת בפי ישרים תתרומם ובשפתי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל ומשמע דנקט סדר המדריגות ממטה למעלה דחסידים עדיפי מצדיקים וקדושים עדיפי מצדיקים וא"כ ה"נ צדיקים עדיפי מישרים וראיתי במהרש"א בח"א שעמד ע"ז ונלענ"ד דד"ז פלוגתא דתנאי ע' תוספתא שקלים פרק ב' נכנס לתרום את הלשכה היו מפשפשין בו כו' ומדברין עמו משעה שנכנס ועד שעה שיצא לקיים מה שנא' והייתם נקיים מד' ומישראל ואומר ועשית הישר והטוב בעיני ד' הטוב בעיני שמים והישר בעיני אדם דברי ר"ע ר' ישמעאל אומר אף הישר בעיני שמים ואומר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקי"ם ואדם כו' ונ' דר' ישמעאל נמי מודה דישר משמעותו בעיני אדם אלא דמוסיף דהוא כולל ג"כ בעיני שמים (וכן משמע ממאי דאמר ואומר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקי"ם ואדם] והנה תואר צדיק הוא בינו לבין המקום לבד ע' קידושין מ' א' דטוב לשמים ורע לבריות ג"כ נקרא צדיק ורק צדיק טוב הוא דלא מיקרי עש"ה וא"כ עצם תואר צדיק הוא רק בינו לבין המקום וע"כ לר"ע דישר הוא בעיני אדם היינו דמורה לבד על טוב לבריות בינו לבין חבירו לכן צדיק בינו לבין המקום עדיף ומשא"כ לר' ישמעאל דישר הוראתו תרתי בעיני אדם ובעיני שמים היינו דהוא טוב במה שבינו לבין חבירו וגם במה שבינו לבין המקום לכן ישר עדיף מצדיק דהוא בינו לבין המקום

לבד וא"כ כיון דהדבר פלוגתא דתנאי אין קושי' עוד מסתירת הך דכאן לנוסח פסוקי דזמרה הנ"ל:
שם רש"י ד"ה ובקבלה כ' לא קרינן לי' קבלה, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קי"ב וע' שו"ת חות יאיר סי' ט' וע' חולין קל"ז א':

דף טו:

יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם, נ"ב גי' הרי"ף יענה אותנו וישמע בקול צעקתנו וגירסא זו מחוורת טפי ע' ברכות מ"ט ב' לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל [הגה זו שייכא לעמוד הקדום]:
שם רש"י ד"ה אנשי בית אב כ' לשבעה בתי אבות, נ"ב ע' שו"ת ח"ס חאו"ח סי' ר' ושו"ת יד אלעזר סי' כ"ח וע' תוספתא במכלתין פרק ב' וע' רש"י יבמות ק"א א' סד"ה משום פגם דכ' כל משמר חלוק לששה בתי אבות:

דף טז.

אין מורידין לפני התיבה כו', נ"ב בש"ץ דכל השנה איירי ואפי' את"ל בשעת ירידת גשמים דווקא מ"מ בש"ץ דר"ה ויוה"כ דיומי דרחמי נינהו דינו כבעצירת גשמים, שו"ת מהרי"ל סי' צ"ז וע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' צ"ה עש"ה:
שם ויהבו בי' רבנן עיניהו, נ"ב דוגמתו סנהדרין פ"ח ב':

דף טז:

זהו שביתו ריקם מן העביר', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קי"ג דכ' הפסול הזה [חרשות האוזן] לא נזכר בשום מקום מפני שדרכיו מתוקנים וביתו ריקן מעביר' ואין לו בנים שפושטין ידיהן בגזל וגניבה ולא משלחים לשונם במסירות ולמה יפסל עכ"ל ויש קצת קושי' בדבריו במ"ש וביתו ריקן מעביר' ואין לו בנים כו' דמשמע דתרי מילי נינהו ואילו רש"י כאן פי' דביתו ריקם מעביר' זהו עצמו שאין חמס וגזל בביתו וגם משמעות ל' התשב"ץ שאילו יש לו בנים פושטין ידיהן בגזל כו' אפי' אין מביאים הגזל בביתו ג"כ נפסל בזה לבד שיש לו בנים גזלנים כו' וזה ג"כ ק' מנ"ל דמל' רש"י כאן משמע דדווקא כשהגזל בביתו אם לא שהי' התשב"ץ מפרש תיבת בביתו דכ' רש"י דהכוונה אבניו דבניו של אדם קרוים ביתו ואף דמסברא ג"כ ק' לומר שיפסל אדם ע"י חטא בניו מ"מ אין זה זר ע' סנהדרין נ"ב א' את אבי' היא מחללת כו' ע"ש:

דף יז.

רש"י ד"ה דבעי למחת' כ' א"נ משום דאינהו תקון ביהמ"ק דהוא עיקר הארץ, נ"ב העניין דכל ארץ ישראל לו עניין בית המקדש במה ע' חולין צ"ב א' ואיני יודע אם ל' כאן וט"ו בא"י ואם ל' בא"י וט"ו כאן כשהוא אומר ואקחה שלשים הכסף ואשליך אותו בית ד' וגו' הוי אומר ל' בא"י כו' הרי דכל א"י קרוי בית ד' ובכתובות קי"א א' כל הקבור בא"י כאילו קבור תחת המזבח כו' וכן בתי כנסיות להם ג"כ עניין ביהמ"ק כמבואר במגילה כ"ט א' דקרוים מקדש מעט וע' במהרי"ק ושו"ת לחמי תודה שציינתי בגליון שבת י"א א' ומצינו ג"כ היות להם עניין א"י ע' ברכות ח' א' אמרו לי' לר' יוחנן איכא סבי בבבל תמה ואמר למען ירבו ימיכם וגו' על האדמה כתי' כו' כיון דאמרו לי' מקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו כו' והעניין אחד דא"י בכללה היא בחי' ביהמ"ק וכנ"ל:

דף יז:

תוד"ה בעינן כ' וא"ת והלא בלא יין כו' דטמאי מתים נינהו כו' וי"ל דמ"מ מותרין בעבודת ציבור כו', נ"ב ע' ס' קרבן חגיגה דף האחרון במש"ש הגם שגם לשאר קדשים קשה לי היאך ועשו בטומאה ואנחנו טמאים לנפש אדם כו' עוד הייתי מתרץ לזה דמקריבין אפי' שאין בית היינו לתמידין וכיוצא דכתי' בהן במועדו אפי' בטומאה כו' ע"ש וחידוש שלא הזכיר תוס' דכאן דהיא אותה הקושי' ותירוצה וע' שאילת יעב"ץ סי' פ"ט וע' נוב"י חאו"ח סוף סי' ל"ה:

שם תוד"ה דבר כ' וי"ל דחלל יוכיח כו', נ"ב כן הוא ג"כ דעת הרמב"ם דאפי' חלל שנודע עבודתו כשיר' בדיעבד אבל סוגית הש"ס קידושין ס"ו ב' מוכחא להדיא דקאי רק על עבודתו שעבד כ"ז שלא נודע אבל לא אאחר שנודע וע' חידוש זה ג"כ בשו"ת מהר"י ברונא סי' כ"ו דכ' על מי שזינתה בתו דפסול להיות ש"ץ משום דכתי' את אבי' היא מחללת מיהו אם אין שם אחר אלא הוא כשר למנותו דנהי דכתי' את אבי' היא מחללת מ"מ הא ה"ל רק כחלל וחלל דיעבד הרי עבודתו כשיר' ותפלה במקום קרבן היא וע"כ ג"כ בדיעבד תפלתו רצוי' וכיון דאין שם אחר אלא הוא גם הלכתחלה כדיעבד דמי עכת"ד עש"ה והוא חידוש כנ"ל דכ' בפשיטות על סתם חלל דבדיעבד עבודתו כשיר' והביא סוגית הש"ס קידושין ס"ו ב' הנ"ל ואילו שם נאמר זה רק על חלל שלא נודע:

דף יח.

גליון הש"ס ד"ה לא נצרכה כו', נ"ב וכבר נשאל ע"ז הנוב"י במהדורא תניינא חאו"ח סי' צ"ג ע"ש וט"ע בזה בשו"ת ראשית בכורים דמ"ט ע"ב:

דף יח:

בצורת, נ"ב ל' משנה פרה פ"ט בשני בצרון:

דף יט.

שיש בה דבר, נ"ב אין הכוונה על מכת המגפה הידוע רק מיתת בני אדם רבים בזמן קצר חוץ לטבע בכל חולי מן החולים נקרא דבר משא"כ מלת מגפה קאי רק על מגפה העיפושית הידוע, שו"ת חות יאיר סי' קצ"ז ע"ש:

שם צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימוקו, נ"ב הוזכר זה שהיו להם תנורי פסחים בחוץ והיו נמוקים בגשמים בסנהדרין י"א א' ומפני תנורי פסחים וברש"י שצולין בהם פסחיהם ונמוקו בגשמי החורף:

שם היו מתענין וירדו כו', נ"ב ע' מה שדן מכאן בשו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' ז':

דף כ.

גלוי וידוע וכו' עד לכבודך, נ"ב מגילה ג' א' וב"מ נ"ט ב'

שם הית' כאלמנה אר"י לברכה כאלמנה ולא אלמנה כו', נ"ב י"ל פרפרת הית' כאלמנה רבתי בגוים ר"ת למפרע ברכ"ה ואילו הי' נאמר אלמנה לא הי' זה הרמז הנ"ל של ברכה בר"ת וזהו הית' כאלמנה אר"י לברכה:

דף כ:

הי ניהו כו', נ"ב דוגמת זה ביבמות מ"ב ב' הי ניהו בתולות והי ניהו ארוסות הי ניהו בעולות והי ניהו נשואות וע"ע דוגמא שבועות י"ב ב' היינו קלות היינו עשה ול"ת כו':

שם א"ל רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעליותא, נ"ב כל' זה ברכות ח' א':

שם קסבר מאכל אדם אין מאכילין לבהמה, נ"ב ע' ביצה ו' ב' מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דמאי דחזי לי' לאיניש לא שדי לי' לכלבים ומוכח קצת דרק אין הדרך שיעשה כן אבל איסורא ליכא:

שם נמצאת מכשילן לעתיד לבא, נ"ב יומא ע"ז ב', כתובות צ"ז א', קידושין ל"ג א', חולין נ"ד ב' וע"ע מ"ק ז' א' א"כ מימנע ולא סתר וע' ירושלמי מ"ק פ"ק סוף הלכה ד' וע' שו"ת מהרי"ל נ"ז מש"ש שלא תהא מכשילן לעתיד כדאמר ממנע ולא עבדי עכ"ל וכוונתו לגמ' גיטין נ"ב ב':

דף כא.

משום דנפישי בני חילא דמחוזא, נ"ב ע' פירש"י כאן וע' פסחים ה' ב' א"ל רבא לבני מחוזא בעירו חמירא דבני חילא מבתיכו ע"ש:

שם דמלומד בניסין הוא, נ"ב כל' זה לקמן נ' ח' ומעילה י"ז ב':

שם כפר עמיקו, נ"ב הוזכר מקום זה בכלים פכ"ו מ"א סנדל עמקי ע"ש בר"ש דהית' גירסתו גם כאן עמקי:

דף כב:

שעשו כל גופו ככברה, נ"ב כל' זה ע"ז ח' ב' וע"ע סנהדרין צ"ב א' מנקבין אותו ככברה:

שם מפני שהי' לו לימלך בירמיהו, נ"ב מדברי החזקוני פ' שמיני עה"כ ותצא אש וגו' נ' הכוונה כאן דהי' נחשב מורה הלכה בפני רבו במה שלא נמלך כו' וע"כ נענש ונהרג דומיא דבני אהרן עש"ה:

שם שאין דורו דומה יפה, נ"ב כזה לקמן כ"ד ב':

שם שמא יצטרך לבריות ואין הבריות מרחמות עליו, נ"ב בתוספתא פרק ב' אי' שמא יפול על הציבור ויהיו צריכין לפרנסו והוא כוונה אחרת שאין רשאי להפיל עצמו על הציבור:

דף כג.

עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין לעמוד לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות, נ"ב ע' יבמות מ"ז א' וישראל בזה"ז אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורעניות

שם אהדרא לי' משוניתא, נ"ב כל' זה ב"מ ק"ט א':

דף כג:

א"ל מה שמה, נ"ב כזה לקמן כ"ה א' אמר לה מה שמך וע' ברכות ל"ד א' כל המבקש רחמים על חבירו א"צ להזכיר שמו ויש ליישב:

דף כד.

אשבעתיכו במאי עסקיתו, נ"ב צריך להבין מה עניין שבועה זאת ואיך אפשר להשביע את חבירו וע"ע מ"ק ט"ז א' ומשבעינן כו' דכתי' ואשביעם וע' רמב"ם ה' שבועות פ"ה ה"ד ובנושאי כלים הכ"מ והלח"מ והמל"מ עש"ה וחידוש שלא העירו ז"ל מהך דכאן ודמ"ק וע' מהרי"ק שורש נ"ב אות ג' מש"ש וזה כי הי' נלע"ד דאע"ג דנשבע על דבר שאין בידו לעשות זו היא שבועת שוא מ"מ אם יזדמן לו האפשריות בעשיית הדבר מחויב הוא לעשותם כו' ע"ש כל הדיבור וע' שו"ת הרא"ש כלל י' אות ג' מש"ש דא"א להשביע את הנולדים לאחר זמן עש"ה ומשמע מדבריו דיש כח לציבור או למלך להשביע את היחיד בתורת שבועה וע"ע שו"ת שתי הלחם סי' ל"ה וע"ע ירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ג התחיל יהושע מפייס לעכן ומשבע לי' באלקי' ישראל וע' פתיחת הרמב"ם לס' מורה נבוכים שכ' ואני משביע באלקי ית' כל מי שיקרא מאמרי זה שלא יפרש ממנו כו':

שם הרי הן הקדש עליך ואין לך בהן אלא כאחד מעניי ישראל, נ"ב מכאן הביאו הראשונים דסתם הקדש בזה"ז הוא הקדש לעניים וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קנ"א וחידוש שלא הביא גמ' דכאן וע"ש שכ' דגם הקדש לעניים יש, בו ב' מינים קדושת דמים וקדושת הגוף היינו המקדיש קרקע לעניים היא קדושת דמים שהכוונה שתמכר ויחלקו דמי' לעניים והמקדיש קרקע לשיקברו בה עניי ישראל זהו קדוה"ג ע"ש ובמטלטלין יש ג"כ ב' מינים אלו וכמובן דמקדיש לדמים הוא קדושת דמים ומקדיש לגופו כהך דכאן דנ' דהקדיש החטים לשיחלקו לעניי ישראל לאכילה הוא קדוה"ג ושוב ראיתי בשו"ת חוט המשולש טור ב' סי' ז' כ' בשם התשב"ץ הראי' מכאן דהקדש לשמים בזה"ז הוא לעניים ועש"ה בחוט המשולש ומצאתיו עוד בתשב"ץ עצמו ח"ג סי' קנ"ב ע"ש:

שם רש"י ד"ה לשמואל הרמתי כ' דצווח וליכא דמשגח בי', נ"ב ל' הגמ' קידושין מ"ד א':

דף כד:

מהא לא תיזבנון דמעשה נסים הוא, נ"ב ע' לקמן כ"ה א' רש"י ד"ה עד שנטלו ממנו אור להבדלה וצע"ק מגמ' יומא ל"ט ב' ומהן היתי' פרנסה לכהונה וע' עוד מנחות ס"ט ב' דחטים שירדו בעבים כשירין למנחות ובתוס' שם דהכוונה שירדו דרך נס וק' ג"כ למאי דאמרי' כאן דאין ליהנות ממעשה נסים וא"כ הא לא הוי ממשקה ישראל ואולם ל' רש"י כאן ובמה דאפשר להתרחק כו' ומשמע דאינו איסור מדינא וע"ע סנהדרין צ"ב ב' דס"ל לחד מ"ד דמתים שהחי' יחזקאל עלו לא"י ונשאו נשים והולידו בנים ובנות וק' ג"כ דאיך נישאו להם הא אין ליהנות ממעשה נסים והם עצמם הרי היו מעשה נסים דבשלמא

תחיית המתים דלעתיד כך הוסדר מאז שיהי' תח"ה לעתיד אבל מתים שהחי' יחזקאל וודאי הוא נס גמור ואולם נס של תחיית מת הנעשה הוא עצמו מורה על עצמו דהכוונה שיהנו מהן דאל"כ אינהו גופיהו נמי הא אסורים ליהנות מעצמם וזה א"א לאדם שיהי' אסור בהנאת עצמו וע"כ מגו דאינהו גופיהו שרי אחרים נמי שרו ליהנות מהן ושפיר הי' מותר לינשא להן אפי' מצאו הנשים לינשא לאחר וע"ע בעמוד הקודם רש"י ד"ה אלא כאחד מעניי ישראל דמתבאר מדבריו דמותר ליהנות ממעשה נסים לעניים בכלל ורק שיהנה אדם לבד בפרטיות הוא דאסור ולפי"ז אין קושי' עוד מהך דיומא ודמנחות וגם מהך דסנהדרין יש ליישב וק"ל:

דף כה.

יצתה כמין פיסת יד, נ"ב כל' זה לקמן כ"ט א':

שם דמיהב יהבי מישקל לא שקלי, נ"ב כעין זה חולין ס' א' אלק"א דידן מיהב יהיב מישקל לא שקיל:

שם עיזי דאייתי דובי בקרנייהו, נ"ב כעין זה ב"ב ט"ו ב' מקנהו של איוב עזים הורגים את הזאבים:

דף כה:

תקנתם קברים לעצמכם, נ"ב מעין ל' זה סנהדרין ק"ח א' שתקנתי להם קברות בארץ:

שם הוו מרנני רבנן יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא כו', נ"ב דוגמתו ב"מ פ"ה א' כסבורים העם לומר שזה גדול מזה יצתה ב"ק ואמרה לא שזה גדול מזה אלא כו':

שם ברך המחרישה, נ"ב ל' משנה אהלות פי"ז מ"א בורך המחרישה:

דף כו.

בשחרית במוסף ובמנחה נכנסין כו', נ"ב ע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' מ"ח הקשה אהא דתני במוסף הרי ביום שיש בו קרבן מוסף אין בו מעמד אז ותי' דהך במוסף דקתני כאן אין הכוונה אקרבן מוסף רק הכוונה אתפלת מוסף דלאנשי מעמד תקינו רבנן שיהיו מתפללין תפלת מוסף כל אותה שבת שלהן ואע"ג דליכא קרבן מוסף כו' ע"ש בארוכה וע' ר"ן במכלתין פ"ק דקע"ב ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה ומדאמרינן הכא דבעו רחמי כו' מש"ש שלא מצינו יום שנתחייב ביומא ד' תפלות אלא יוה"כ בלבד כו' עש"ה:

דף כו:

ביום חתונתו זו מתן תורה, נ"ב פירש"י יו"כ שניתנו בו לוחות אחרונות וע' שו"ת מהרי"ו סי' קצ"א כ' לעניין יוה"כ וז"ל ונהגו להדליק נרות בביהכ"נ דכתי' באורים כבדו ד' ותרגומו בפנסיא ומשום שהוא יום שדנין על הנשמה דאיקרי נר דכתי' נר אלקים נשמת אדם וגם התורה נמשלה לנר דכתי' נר מצוה ותורה אור והתורה נגמרה ביוה"כ דלוחות אחרונות ניתנו ביוה"כ ומש"ה נשים אינם מדליקות עכ"ל וכוונתו וודאי על המשנה דכאן דיוה"כ נקרא יום מתן תורה אף שלא הביאה ומ"ש דמש"ה נשים אינם מדליקות וכוונתו משום דפטורות מת"ת צע"ק דמה בכך הרי מחויבות בקיום התורה ואטו חלק הנשים בחג השבועות דהוא יום מ"ת ממש זוטר מחלק האנשים וי"ל דעניין נר נמשל בו רק חלק הלימוד של תורה לא חלק הקיום ואולם קרא דנר מצוה ותורה אור לא משמע הכי וע' סוטה כ"א א' ושוב ראיתי בסי' קצ"ב בו דכ' וז"ל ובו נמשלה התורה דאיקרי אור דכתי' כי נר מצוה ותורה אור ומש"ה נשים לא נהגו להדליק שאינן מחויבות בת"ת עכ"ל וזה הלשון מדוקדק שפיר וכמובן וע"ע שם בסי' קצ"ב מ"ש ועוד באיש רמ"ח איברים כו' דהם ג"כ דברים הצריכים ביאור וע"ע בכלבו סי' ס"ב כ' ביום חתונתו זו מ"ת שנתחתן הקב"ה עם ישראל ביום שעמד על הר סיני היו כמו האירוסין ויוה"כ היו כמו הנשואין עכ"ל:

שם קא פרשי, נ"ב יש גורסין קא מצלו לה ויש נפקותא בין הגירסות להלכה ע' ס' תניא רבתי ה' יוה"כ סי' פ"א:

שם למה נסמכה כו', נ"ב ק"ק דהא ר' יהודה נמי אסר בסוגיין שכור בנשיאות כפים ור' יהודה הא לא דריש סמוכין כמבואר ביבמות ד' א':

שם רש"י ד"ה כיון דסמוך לשקיעת החמה וכו' כ' שמאחרין עד שקיעת החמה כו', נ"ב ע' הגהות הב"ח ול' השאלתות פ' בהעלותך והאידנא דקא סלקין במנחה כיון דמשכין ברחמי עד זמן נעילה הויא לה כתפלת נעילה ולא מיחלפא עכ"ל פי' לפירוש דכיון שאין מפסיקין בין מנחה לנעילה נראים שתיהם כתפלה אחת ונחשב גם המנחה כתפלת נעילה ולא אתי לאחלופי:

דף כז.

אי מה משרת בע"מ לא כו', נ"ב ע' ט"ז או"ח סי' קכ"ח ס"ק כ"ז וע"ש בבאיר היטיב ובס' באר יעקב וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' א' וע' בס' בכור שור לעיל ט"ז ב' ד"ה אמר ר' אלעזר זה ש"ץ שאינו הגון:

שם הא איתקש לנזיר, נ"ב ע' תוס' מנחות ק"ט א' ד"ה לא דהביאו גמ' דכאן בזה"ל אי מה משרת בע"מ לא אף מברך בע"מ לא ת"ל לעמוד לשרת לעמידה הקשתיו ולא לדבר אחר עכ"ל:

שם והיאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו, נ"ב אין מבואר המקור מנ"ל דבעי' עומד על גביו וע' ס' יריאים סי' ת"ו שכ' בעניין פלוגתא דעל בסמוך וז"ל ויש על דהוי שלא בסמוך לדברי הכל כגון וכפר הכהן על הנפש דבכל היכא דמוכח עניינא דקרא לא פליגי עכ"ל וי"ל דגם בהך דוכפר וגו' מתפרש באמת על בסמוך וזהו עניין עמידה על הקרבן באמת מטעם וכפר הכהן על הנפש דמתפרש על בסמוך וצריך שיעמוד המתכפר בסמיכות לכהן המכפר עליו בהקרבה אולם נזכרתי דרש"י סוטה ח' א' ד"ה אקורבנייהו הביא מקור חיוב העמידה מסיפרי מקרא דתשמרו להקריב לי ע"ש וכזה עוד ברש"י יומא ל"ז ב' ד"ה ואנשי מעמד ע"ש וברש"י מגילה ג' א' ד"ה וישראל במעמדן וברש"י זבחים י"ט א' ד"ה וישראל במעמדן וברש"י יומא נ"ג א' ד"ה וישראל במעמדם ואמנם כיון שעכ"פ יש מצות עמידה של בעל הקרבן על קרבנו א"כ הרי מתפרש שפיר הך וכפר הכהן על הנפש על בסמוך וע' תמורה ל"ב ב' ע"ש ברש"י ד"ה גזברין דגם שם הוזכר מצות עמידה דבעל הקרבן על הקרבן ושם אין שייך הטעם בתורת מתכפר עש"ה וע' שו"ת מהרי"ל סי' צ"ז דמשמע מדבריו דמצות עמידת הבעלים על הקרבן מעכבת דכ' שם דאם אינו עומד לא יצא י"ח ומדמי' לי' היכא דנקרב הקרבן שלא מדעתו דלא יצא י"ח ושם הכוונה בהכרח לעכב דהא התם וודאי דמעכב וא"כ ה"נ הכוונה לעכב עש"ה ודע דיש לספק למ"ד פ"ק דחגיגה דכללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד אי גם מצות עמידת הבעלים על הקרבן הותחלה ג"כ רק מאהל מועד ולא נהגא קודם לכן ושוב מצאתי הדבר מבואר ברש"י זבחים קט"ו ב' ד"ה לישנא אחרינא הכי א"ר אשי ופסקי' ע"ש שכ' ולעמוד עליהם עש"ה ומבואר דנהגא מצות עמידת הבעלים או שלוחן עוד מקודם לכן אפי' למ"ד דלא נאמרו פרטות בסיני עש"ה בסוגי' ודע דל' עומד על גביו דאמר כאן תיבת עומד הוא לאו דווקא ע' תבואות שור ברכות בסדר קרבנות ס"ק י"ב [הגה זו שייכא ללעיל כ"ו א' במשנה]:

שם רש"י ד"ה מעכבין את הקרבן כ' דכלהו בעלים בעי', נ"ב ל' הגמ' ב"מ צ"ו א' כולו בעליו בעי':

דף כז:

מפני נשמה יתיר', נ"ב ע' פירש"י וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' ר"צ:

דף כח:

מנהג אבותיהם בידיהם, נ"ב כל' זה שבת ל"ה ב', חולין י"ג ב' וע"ע ביצה ד' ב' הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם ובעירובין ק"ד ב' מנהג אבותם בידיהם:

דף כט.

אלמלי הייתי כו', נ"ב ע' שו"ת ח"ס חאו"ח סי' ל"ג:
שם ונפלו לתוך האור כו', נ"ב בבה"ג ה' ט"ב כ' אחר מימרא זאת אמרי יהושע בן יהוצדק פש מינייהו שנא' הלא זה אוד מוצל מאש עכ"ל:
שם כשם שמשנכנס אב ממעטין כו' כך משנכנס חדר מרבין כו', נ"ב מבואר בזה דחודש אדר לעומת אב וממילא דיום שמחה דאדר היינו פורים לעומת יום אבילות דאב היינו ט"ב ועמ"ש בזה בשב דנחמתא ועוד יותר מזה הארכתי בטעם הדבר בכתבים שלי וע"ע בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ח' שיש לב' הימים האלו פורים וט"ב ענין אחד שבן הנולד בו נותנים לו שם ע"ש היום היינו בו הנולד בט"ב נותנים לו שם מנחם והנולד בפורים נותנים לו שם מרדכי ע"ש:
שם רש"י ד"ה משנכנס אדר כ' פורים ופסח, נ"ב ע' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' פ"ח:
שם תוד"ה דכתיב כ' פי' חשוב כו' נ"ב ע' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' פ"ז:

דף כט:

רש"י ד"ה וכן ערב ט"ב שחל להיות בשבת כ' אינו מפסיק סעודתו, נ"ב ע' שו"ת שתי הלחם סי' ז':

דף ל:

ממנו ולא מבנינו, נ"ב ע' קידושין ס' ב' פלוגתא אי אמרי' לי ולא ליורשי ועמש"ש בגליון וע' קידושין ט"ו א' לו ולא ליורשיו וע' יבמות י"א ב' הוא תועבה ואין בני' תועבין ובנדרים ל"ב ב' הוא כהן ואין זרעו כהן וע' שו"ת מהרי"ל סי' ק"א מוכח דהך דכאן לאו דרשא גמורה היא רק דהיו נשאלין על השבועה וזה הי' להם לפתח להתיר השבועה עש"ה:
שם תוד"ה יום שהותרו כו' כ' פי' דהיינו יו"ט, נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' נ"א וע' ס' חומרי מתניתא כאן:

דף לא.

תיקברי' אמי', נ"ב ל' משנה ב"ב קנ"ו ב' בני רוכל תקברם אמן:

בפסקי תוס' פסק ח' כ' בין על השקר, נ"ב ע' ליקוט שו"ת ח"ס סי' ס"ו: